

Herba d' enamorar - Teresa Moure

Doctora en Lingüística General i professora universitària, Teresa Moure (Monforte, 1969) ha publicat obres sobre llenguatge, sovint des d'una vessant compromesa. Amb *Herba d' enamorar* ha obtingut els premis més prestigiosos que s'atorguen a obres publicades en gallec. Basat en fets reals, l'argument és ambiciós, ja que retrata la relació de René Descartes amb dues “dones d' empenta”, per utilitzar el vocabulari de l'autora: la reina Cristina de Suècia, que el crida a la cort per debatre-hi sobre les qüestions que la inquieten; i Hélène Jans, la filla d'un farmacèutic que amb el temps esdevindrà amant del filòsof. No és casual que Teresa Moure hagi triat la figura de Descartes, el pensador que millor va separar el cos de la ment i, que va consagrar la divisió entre la sensibilitat femenina i l'intel·lectualisme masculí, és a dir, un dels autors que van contribuir de manera decisiva al que s'ha anomenat “la construcció del gènere”. A aquesta bèstia negra del feminisme, retratada en el llibre com un home tímid i sensible -si bé permeable a les convencions del segle XVII- s'hi afegeix la reina Cristina, icona andrògina, que posseeix tantes característiques masculines com Descartes en té de femenines. Només Hélène Jans es mostra com una dona en plenitud, tal com són les dones en alguns llibres de dones: tel·lúrica, humana, pletòrica, amant del plaer i sobretot de la realitat. La seva intel·ligència, que és notable, es col·loca sempre al servei de les persones, als antípodes de la metafísica: “Estudio molt, però tot el que estudio té la finalitat de millorar la vida de la gent, salvar-los de la negra, donar-los gust al cos”.

Hélène Jans és la protagonista del llibre, el que tenen en comú la resta dels personatges. Utilitza les seves aptituds per ser útil, ja que guareix dones malaltes, i no pas a través de fórmules abstractes, sinó a partir d'herbes que s'han demostrat empíricament eficaces. És també Hélène Jans qui introdueix un dels subtemes del llibre: la recerca d'una llengua universal, una de les obsessions del segle XVII, que va suscitar les investigacions de filòsofs com John Wilkins, Francis Lodwick i, és clar, René Descartes. La recerca de la llengua universal era competència de la filosofia, ja que primer s'havia d'escatir què era la veritat –desproveïda de les convencions de cada llengua materna-, per després vestir-la amb la nova llengua universal com si fos un vestit a mida. Com subratlla l'autora, aquest objectiu era difícil de dur a terme perquè els filòsofs tendien a ignorar que les seves llengües maternes determinaven, al seu torn, la manera que tenien de veure el món. La contribució d'*Herba d' enamorar* consisteix a revelar que Descartes no és l'iniciador d'aquestes recerques, sinó que la idea va

provenir d'Hélène Jans. És una descendent contemporània d'aquesta dona la que connecta l'avui i l'ahir: Eines Andrade, una noia interessada per restituir a la seva avantpassada els mèrits que la història li ha escamotejat. Ben poc cartesiana, aquesta estudiant de filosofia no està tan interessada en l'obra de Descartes com en la seva amant. El seu tutor de doctorat, com és natural, no l'entén.

A banda de saber organitzar una trama que posseeix aquest interès especulatiu, val la pena ressaltar dues qualitats més de Teresa Moure: la primera és l'enorme capacitat de fabulació (anava a dir: cèltica), que apunta sobretot en les últimes cent pàgines del llibre, quan sorgeix la curiosíssima família d'Eines Andrade; la segona és l'organització de la novel·la en capítols breus, de tres o quatre pàgines, que pertanyen a tota mena de gèneres: cartes, poemes, diaris íntims, receptes, correus electrònics, llibretes del Servei Social, reportatges, cançons, cròniques, textos filosòfics, apunts de classe, màximes morals de Cristina de Suècia, fragments d'un procés per bruixeria. El procediment remet explícitament al *patchwork*, una manera molt femenina, i sens dubte molt amena, de teixir, és a dir, de crear textos. Com també resulta molt femení l'òrgan de l'olfacte, un dels més privilegiats en el llibre. Recordem, a tall d'exemple, la bella descripció de l'olor de la casa d'Hélène, i la de les aromes que emanen del seu bagul.

Sens dubte més d'un lector deu vincular Cristina de Suècia amb Greta Garbo, que va interpretar aquest paper en una de les seves millors pel·lícules. Per entendre *Herba d'enamorar* hem de desfer-nos d'aquesta imatge, ja que la Cristina de Teresa Moure és tan poc agraciada com l'original. Les millors escenes que protagonitza no són les que la relacionen amb Descartes -potser perquè el filòsof trobava que el cos era un accident-, sinó amb Helénè Hans. Les dues dones resulten inqüestionablement superiors al filòsof en concret i als homes en general: "Ni l'Hélène ni Cristina, no cal dir-ho, eren d'aquesta mena de persones estretes i esquerpes que es reserven per arribar a l'altra vida, si és que n'hi ha, intactes; que elles s'anaven lliurant a qui passava, intensament, dedicades a viure, consagrades a la molt considerable tasca de gaster-se i no dosificar-se". Al contrari que Greta Garbo, la reina Cristina del llibre no abdica per amor a un home.